

og struktur, ikke fortjener seriøs opmærksomhed". Hans egen analyse af "aktører i strukturer" – dvs. forholdet mellem reformintention og forvaltning – er i smuk overensstemmelse med dette program.

Den megen snak om muligheden af et tredje "arbejderflertal" i Danmark ville afgjort vinde i både kvalitet og perspektiv, hvis Bo Rothsteins analyse af reformpolitikens muligheder og begrænsninger blev studeret og inddraget i diskussionen.

Tage Bild

Jon Sundbo og Torben M. Lund, *Kommunernes anvendelse af informatik*, Roskilde: Forlaget Samfundsøkonomi og Planlægning, 1986, 91 s. + 41 s. bilag.

Sundbo og Lunds bog indgår som led i et større forskningsprojekt om decentral anvendelse af informatik.

De to forfattere har ønsket at analysere, hvorfor kommunerne idag ikke udnytter de decentrale anvendelsesmuligheder, som informatikken – primært edb-teknologien – giver grundlag for. Et hovedsynspunkt i bogen er således, at Kommunedata – fordi det er en monopolvirksomhed på det kommunale område – har styret den edb-teknologiske udvikling på kommunalområdet, og Kommunedata har altså ikke ønsket eller følt sig tilskyndet til at forlade en centralistisk edb-anvendelsesform. Dette forhold har blandt andet kunnet lade sig opretholde, fordi kommunerne har manglet (og ifølge forfatterne stadig mangler) informatik-kompetence, men også fordi Kommunedatas systemarbejds metode bygger på et centralistisk princip. Et udslag af denne centralistiske politik er ifølge Sundbo og Lund, at kommunerne ikke kan komme igennem med individuelle ændringsbehov over for Kommunedata. En anden påstand i bogen er, at statens stramme styring af de kommunale budgetter har betydet, at interessen for informatikanvendelsen hovedsagelig samler sig om det edb-baserede økonomisystem. Dette sker – ifølge Sundbo og Lund – på bekostning af kommunernes muligheder for at eksperimentere med informatikanvendelsen på andre områder.

Bogens ni kapitler kan opdeles i tre hoveddele. De første tre kapitler introducerer emnet og giver en summarisk beskrivelse af det forskningsprojekt, som bogen udgør en del af. De øvrige to hovedafsnit omhandler to udviklingstrin i edb-teknologien. Første udviklingstrin (primo 1960'erne – medio 1970'erne) er således behandlet i kapitlerne 4 og 5 og betegner en anvendelsesfase i kommunerne med store, standardiserede og centrale edb-anlæg. Afsnittet skal opfattes som en beskrivelse af kommunernes edb-anvendelse "på et generelt, historisk plan" (s. 13). Sidste hoveddel, der omfattes af kapitlerne 6, 7 og 8, ser på det andet trin i teknologiudviklingen (fra ultimo 1970'erne). Dette kapitel bygger hovedsagelig på skriftligt materiale og på interviews fra Odense og Suså kommuner, hvilket Sundbo og Lund begrundes med, at de ikke har tilstrækkeligt materiale om det *generelle* kommunalniveau i denne anden fase. Det kan undre mig, at Sundbo og Lund ikke gør mere brug af deres øvrige kildemateriale, som blandt andet omfatter en større undersøgelse af danske kommuners anvendelse af edb og etb fra sidst i 1960'erne til 1983. Den undersøgelse ville kunne have perspektiveret dele af Sundbo og Lund behandling af anden fase i informatikanvendelsen.

og struktur, ikke fortjener seriøs opmærksomhed". Hans egen analyse af "aktører i strukturer" – dvs. forholdet mellem reformintention og forvaltning – er i smuk overensstemmelse med dette program.

Den megen snak om muligheden af et tredje "arbejderflertal" i Danmark ville afgjort vinde i både kvalitet og perspektiv, hvis Bo Rothsteins analyse af reformpolitikens muligheder og begrænsninger blev studeret og inddraget i diskussionen.

Tage Bild

Jon Sundbo og Torben M. Lund, *Kommunernes anvendelse af informatik*, Roskilde: Forlaget Samfundsøkonomi og Planlægning, 1986, 91 s. + 41 s. bilag.

Sundbo og Lunds bog indgår som led i et større forskningsprojekt om decentral anvendelse af informatik.

De to forfattere har ønsket at analysere, hvorfor kommunerne idag ikke udnytter de decentrale anvendelsesmuligheder, som informatikken – primært edb-teknologien – giver grundlag for. Et hovedsynspunkt i bogen er således, at Kommunedata – fordi det er en monopolvirksomhed på det kommunale område – har styret den edb-teknologiske udvikling på kommunalområdet, og Kommunedata har altså ikke ønsket eller følt sig tilskyndet til at forlade en centralistisk edb-anvendelsesform. Dette forhold har blandt andet kunnet lade sig opretholde, fordi kommunerne har manglet (og ifølge forfatterne stadig mangler) informatik-kompetence, men også fordi Kommunedatas systemarbejds metode bygger på et centralistisk princip. Et udslag af denne centralistiske politik er ifølge Sundbo og Lund, at kommunerne ikke kan komme igennem med individuelle ændringsbehov over for Kommunedata. En anden påstand i bogen er, at statens stramme styring af de kommunale budgetter har betydet, at interessen for informatikanvendelsen hovedsagelig samler sig om det edb-baserede økonomisystem. Dette sker – ifølge Sundbo og Lund – på bekostning af kommunernes muligheder for at eksperimentere med informatikanvendelsen på andre områder.

Bogens ni kapitler kan opdeles i tre hoveddele. De første tre kapitler introducerer emnet og giver en summarisk beskrivelse af det forskningsprojekt, som bogen udgør en del af. De øvrige to hovedafsnit omhandler to udviklingstrin i edb-teknologien. Første udviklingstrin (primo 1960'erne – medio 1970'erne) er således behandlet i kapitlerne 4 og 5 og betegner en anvendelsesfase i kommunerne med store, standardiserede og centrale edb-anlæg. Afsnittet skal opfattes som en beskrivelse af kommunernes edb-anvendelse "på et generelt, historisk plan" (s. 13). Sidste hoveddel, der omfattes af kapitlerne 6, 7 og 8, ser på det andet trin i teknologiudviklingen (fra ultimo 1970'erne). Dette kapitel bygger hovedsagelig på skriftligt materiale og på interviews fra Odense og Suså kommuner, hvilket Sundbo og Lund begrundes med, at de ikke har tilstrækkeligt materiale om det *generelle* kommunalniveau i denne anden fase. Det kan undre mig, at Sundbo og Lund ikke gør mere brug af deres øvrige kildemateriale, som blandt andet omfatter en større undersøgelse af danske kommuners anvendelse af edb og etb fra sidst i 1960'erne til 1983. Den undersøgelse ville kunne have perspektiveret dele af Sundbo og Lund behandling af anden fase i informatikanvendelsen.

Bogens problemstilling bliver meget bredt belyst, idet bogen – udover at rette blikket mod forholdet mellem Kommunedata og de enkelte kommuner – også inddrager: (1) spørgsmål vedrørende forholdet mellem medarbejdere og ledelse ved indførelse og anvendelse af informatik i de enkelte kommuner; (2) virkninger af informatikanvendelsen for borgerne og for kommunalpolitikere; samt (3) muligheder for at eksportere Kommunedata og enkelte kommuners software. Bogen berører således en række interessante spørgsmål, hvilket gør den værd at læse. Men bogen er imidlertid ikke fri for problemer, hvilket skyldes flere forhold.

For det første gør det bogen vanskelig at fordøje, at dens tegnsætning er mangelfuld, og at den indeholder mange og til tider ganske meningsforstyrrende stavefejl. For det andet sidder man tilbage med det indtryk, at forfatterne ønsker at behandle alt for mange problemstillinger i en så lille publikation. Det medfører, at flere af spørgsmålene bliver for summarisk og overfladisk behandlet. Det er ærgerligt, fordi man samtidig fornemmer, at forfatterne besidder en omfattende viden om området. For det tredje må det beklages, at bogens konklusioner og pointer undertiden virker svagt dokumenteret. Derved kan man få det indtryk, at de til tider snarere er postuler, end at de bygger på fakta. For det fjerde havde det været ønskeligt med et mere begrænset bilagsmateriale (det fylder faktisk $\frac{1}{3}$ af bogen) af den grund, at det ofte har status af selvstændige afsnit snarere end – som det burde – at fungere understøttende for brødteksten.

Når bogen – trods den fremførte kritik – alligevel kan anbefales, er det, fordi den giver en god indgangsvinkel for den læser, der ønsker at få præsenteret problemstillingerne vedrørende kommunernes anvendelse af informatik. Men en mere dybtgående analyse skal man dog ikke forvente sig.

Anders Kjerulf

Rudi Thomsen (red.), *Det athenske demokrati i samtidens og eftertidens syn*, Århus: Forlaget Sfinx, 1986, bind I: Samtiden, bind II: Eftertiden, 347+387 s., 325,00 kr.

Det er et imponerende værk professor Rudi Thomsen og en række specialister her har præsteret. Det behandler nogle spørgsmål, der er helt centrale for demokratisk teori: hvad var det athenske demokratis væsentligste karakteristika? Hvordan vurderede man dette demokrati i samtiden og i tiden efter dets sammenbrud? Hvordan har det påvirket moderne udformninger af demokratiet? Og det behandler disse spørgsmål på en klar og overskuelig måde. Sproget er ligetil og uden tyngende ballast af klassisk dannelse. Uomgængelige græske navne og tekniske udtryk forklares lige ud ad landevejen. Teksten er opdelt i artikler, der igen er opdelt i afsnit, og der konkluderes på en klargørende måde. Opdelingen af stoffet er naturligt nok sket ud fra de forhåndenværende søms princip, hvilket har betydet, at artiklerne varierer meget i omfang (hvert af de to bind indeholder således en mammutartikel på 76 sider, medens andre blot er på 8-10 sider). Det har også betydet, at nogle forfattere har fået lov til at bore sig ned i et ret specielt emne, medens andre har måttet spænde vidt for at holde tingene sammen. Alt i alt er opdelingen dog ganske rimelig og udtryk for stor bredde. Begge bind